

Editörler: Ahmet KIRKKILIÇ
Hayati AKYOL

İLKÖĞRETİMDE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

4. Baskı

Abdullah ŞAHİN
Adnan KARADÜZ
Ahmet KIRKKILIÇ
Ali GÖÇER
Esin ŞAHİN
Eyyüp COŞKUN
Hayati AKYOL
Osman GÜNDÜZ
Suat UNGAN
Tacettin ŞİMŞEK
Turan TEMUR

 PEGEM
AKADEMI

Editörler: Prof. Dr. Ahmet KIRKKILIÇ - Prof. Dr. Hayati AKYOL

İLKÖĞRETİMDE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

ISBN 978-9944-919-46-3

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2014, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Mart 2007, Ankara

4. Baskı: Mart 2014, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Ayşegül Eroğlu

Dizgi-Grafik Tasarım: Cemal İnceoğlu

Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Baskı: Tarcan Matbaacılık Yayın Sanayi

Zübeyde Hanım Mahallesi Samyeli Sokak No: 15

İSKİTLER/ANKARA

(0312-384 34 35)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 25744

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

ÖN SÖZ

Dünya coğrafik anlamda olmasa bile iletişim anlamında gittikçe küçülürken bilgi üretimi ve kullanımı konusunda ise daha karmaşık ve dijital bir yapıya bürünmektedir. Bilgisayar ve internet ağları da bu yapılanmada öncülük etmektedir. Teknolojinin hızla geliştiği çağımızda, insanlar dünyanın çok farklı bölgelerinden ve kültürlerinden bilgi, beceri, sosyal ve siyasal anlayışlar açısından kolay bir şekilde yararlanarak birikimlerini nitel ve nicel olarak artırbilmektedirler. Teknoloji bilgi ve ürünlerine kolay ulaşılabilirliğin yanında bu unsurların kolay sunulabilirliğini de sağlamaktadır. Bütün bu etkinliklerin merkezinde de insan vardır. Ancak insanın **bilgiyi kazanma, ürüne dönüştürme, kontrol etme ve bunların sonucu olarak da güç kazanma** sürecinde etkili olabilmesi **okuryazarlığıyla** doğrudan ilgilidir. Bilgi çağında okuryazarlık bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor kapasitenin en üst düzeyde kullanımı için stratejiler kazanmayla birlikte, kazanılan stratejilerin uygulamaya konularak yeni bir ürün veya düşünce oluşturulmasını da gerekli kılmaktadır. Yeni düşünce ve ürünlerin oluşumu ise öğrenenin zihinsel kapasitesi, öğretim ortamları ve materyalleriyle doğrudan ilişkilidir.

İnsanoğlu var oluşundan itibaren değişik yollarla etkili iletişim kurma gayretleri içerisinde olmuştur. Dil de iletişim kurma araçlarından birisidir. Dili etkili bir iletişim aracı olarak kullanmak, onunla ilgili birtakım becerilerin zamanında ve uygun bir şekilde kazanılmasıyla mümkündür. Günümüzde, öğrenmenin anne karnında başladığı düşüncesi ön plana çıkarılmıştır. Dolayısıyla çocuğa doğumdan itibaren dil becerilerinin kazandırılması planlı ve sürekli olarak ele alınmalıdır. Ders kitapları bir öğretim programının sınıf içerisinde nasıl uygulandığını ve uygulamada ne gibi sorunların ortaya çıktığını gösteren temel kaynaktır. Öğretim açısından programın dilidir. Dolayısıyla hazırlanan kitaplar ister öğrenciler ve öğretmen adayları için isterse öğretim elemanları için olsun teorik ve uygulamalı örnekleri içermelidir.

Dil becerilerinin 1-8. Sınıflar düzeyinde kazandırılması ve geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşüncesiyle Türkçe Öğretim Programlarına (1-5 ve 6-8. sınıflar) uygun hazırlanan bu kitap on dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Türkçe öğretim programlarının tarihi süreç içerisindeki gelişimiyle ilgili bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde bir öğrenme alanı olarak okuma ele alınmış, gelişimi, okuma yöntem ve teknikleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde temel alanlardan yazma eğitimi ve süreci teorik ve uygulamalı olarak açıklanmıştır. Dördüncü bölümde konuşma, beşinci bölümde dinleme alanları ele alınmıştır. Altıncı bölümde Türkçe Öğretim Programı'na (1-5. sınıflar) yeni konulan görsel okuma ve sunu üzerinde, yedinci bölümde kelime hazinesinin geliştirilmesi, sekizinci bölümde Türkçe

öğretiminde metin bilgisi, dokuzuncu bölümde dil bilgisi öğretimi, onuncu bölümde Türkçe öğretiminde teknoloji ve materyal kullanımı, on birinci bölümde Türkçe eğitiminde dramanın kullanımı, on ikinci bölümde hızlı okuma, on üçüncü bölümde 2004-2005 öğretim yılında uygulamaya konulan Türkçe öğretim programları (1-5. ve 6-8. sınıflar) ve on dördüncü bölümde ise Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme konusu üzerinde durulmuştur.

Bu kitabın, 1-8. sınıflar düzeyinde görev yapan öğretmenlere ve Eğitim Fakültelerinin İlköğretim birinci kademeye öğretmen yetiştiren Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı ve ikinci kademeye öğretmen yetiştiren Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerine, Türkçe öğretmenlerine ve müfettişlere çalışmalarında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Editörler:

Prof. Dr. Ahmet KIRKKILIÇ

Prof. Dr. Hayati AKYOL

ANKARA – 2014

BÖLÜMLER ve YAZARLARI

1. Bölüm: Geçmişten Günümüze Türkçe Öğretiminin Gelişimi

Doç. Dr. Eyyüp Coşkun, *Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi*

2. Bölüm: Okuma

Prof. Dr. Hayati Akyol, *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı*

3. Bölüm: Yazma Eğitimi

Doç. Dr. Eyyüp Coşkun, *Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi*

4. Bölüm: Konuşma Eğitimi

Prof. Dr. Osman Gündüz, *Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi*

5. Bölüm: Dinleme Eğitimi

Doç. Dr. Suat Ungan, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi / Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı*

6. Bölüm: Görsel Okuma ve Sunu

Prof. Dr. Hayati Akyol, *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı*

7. Bölüm: Kelime Hazinesinin Geliştirilmesi

Prof. Dr. Hayati Akyol, *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı*

Doç. Dr. Turan Temur, *Dumlupınar Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı*

8. Bölüm: Türkçe Öğretiminde Metin Bilgisi

Doç. Dr. Eyyüp Coşkun, *Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi*

9. Bölüm: Dil Bilgisi Öğretimi

Doç. Dr. Adnan Karadüz, *Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü*

10. Bölüm: Türkçe Öğretiminde Teknoloji ve Materyal Kullanımı

Yrd. Doç. Dr. Esin Şahin, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitim Anabilim Dalı*

Doç. Dr. Abdullah Şahin, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü*

11. Bölüm: Türkçe Eğitiminde Drama

Yrd. Doç. Dr. Tacettin Şimşek, *Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü*

12. Bölüm: Hızlı Okuma Nedir?

Prof. Dr. Ahmet Kırkılıç, *Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü*

13. Bölüm: Türkçe Öğretim Programları

Doç. Dr. Turan Temur, *Dumlupınar Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı*

14. Bölüm: Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme

Doç. Dr. Ali Göçer, *Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü*

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	iii
Bölümler ve Yazarları	v
İçindekiler.....	vii

1. BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Doç. Dr. Eyyüp Coşkun

(ss. 1-13)

Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türkçe Öğretimi ile İlgili Çalışmalar	1
1923 - 1981 Yılları Arasında Türkçe Öğretimi Programları	4
İlköğretim Birinci Kademe Programları	4
1924 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı.....	4
1926 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı.....	5
1930 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı.....	6
1936 İlkokul Türkçe Programı	6
1948 İlkokul Türkçe Programı	6
1968 İlkokul Türkçe Programı	6
İlköğretim İkinci Kademe Programları	7
1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı.....	7
1929 Orta Mektep Türkçe Programı.....	8
1938 Ortaokul Türkçe Programı.....	8
1949 Ortaokul Türkçe Programı.....	9
1962 Ortaokul Türkçe Programı.....	9
1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı	10
2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı	11
Sonuç	11
Kaynaklar	12

2. BÖLÜM

OKUMA

Prof. Dr. Hayati Akyol

(ss. 15-48)

Okuma Süreci	15
Okuma Sürecinin Gelişimi	18
Hazırlık ve Taklit Aşaması	18
Başlangıç Aşaması	18
Gelişim Aşaması	19
İlerleme Aşaması	19
İlişkilendirme Aşaması	19
Akıcı Okuma Aşaması	19
Ustalık Aşaması	20
Bağımsız Okuma Aşaması	20
Okumayı Öğrenme Yaklaşımları	20
Okuma Öncesi Etkinlikler	24
Ön Bilgileri Okuma Ortamına Getirme	24
Amaç Oluşturma	25
Okumada Metin Türleri, Teknikler ve Kelimelerin Önemi	26
Anahtar Kelimelerle Çalışma	27
Okuma Sırası Etkinlikler	27
Okuma Sonrası Etkinlikler	28
Kelime Tanıma	29
Okuma Strateji, Yöntem ve Teknikleri	32
Strateji, Yöntem ve Teknikleri Kullanmanın Yararları	33
Strateji, Yöntem ve Tekniklerin Öğretimi	33
Ortam Oluşturma	33
Doğrudan Öğretim Yoluyla Modellik Etme	33
Alıştırmalara Rehberlik Etme	34
Bağımsız Uygulamaları Teşvik Etme	34
Strateji, Yöntem ve Teknikler	34
Araştır-Sorgula-Oku-Anlat-Tekrar İncele-(ASOAT) Yöntemi	34
Araştır	35
Sorgula	35
Oku	35
Anlat	36
Tekrar İncele	36
Örnek Uygulama	36

Taslak Oluşturma Yöntemi	37
Not Alma	38
Okuma Hızı	39
Zor Metinleri Okuma	40
Kitap Organizasyonu İnceleme Yaprığı	41
Karşılaştırma ve Kıyaslama	42
Kılavuzlu Okuma	43
Ölçme ve Değerlendirme	45
Soruları Kullanma.....	45
Tartışmalar.....	45
Görüşmeler	45
Formal Değerlendirme.....	45
İnformal Değerlendirme	46
Kaynaklar	48

3. BÖLÜM

YAZMA EğİTİMİ

Doç. Dr. Eyyüp Coşkun

(ss. 49-91)

Bir Dil Becerisi Olarak Yazma.....	49
Yazma Eğitiminin Temel İlkeleri ve Yazma Eğitimi Yaklaşımları	51
Yazma Süreci	56
Hazırlık.....	57
Yazmaya GÜdüleme.....	57
Konu Seçimi	57
Metin Türünü Belirleme	60
Amaç Belirleme	60
Hedef Kitleyi Belirleme.....	60
Temel Düşünceleri Belirleme	60
Beyin Fırtınası Yöntemi	61
Kavram Ağı Oluşturma.....	61
Konuyla İlgili Araştırma Yapma	62
Konuyu Sınıfta Tartışma.....	62
Görsel Araçlardan Yararlanma	63
Resim Yapma	63
Örnek Metin Okuma	63

Taslak Oluşturma	63
Konunun Temel Boyutlarının Belirlenmesi	63
Konunun Hangi Boyutunda Nelerden Bahsedileceğinin (Yardımcı Düşüncelerin) Belirlenmesi	64
Bir Yazı Taslağı Oluşturma Örneği	64
Düzenleyerek Yazma	67
Düzeltilme (Tashih / Redaksiyon)	68
Yayımlama ve Paylaşım	69
Anlatım Biçimleri	70
Betimleyici Anlatım	70
Betimleme Türleri	71
Nesne Betimlemesi	71
Mekân (Yer) Betimlemesi	71
Kişi Betimlemesi	73
Öyküleyici Anlatım	74
Öyküleyici Anlatımın Zenginleştirilmesi: Betimlemeler ve Diyaloglar	75
Öyküleyici Anlatımda Bakış Açısı	77
Açıklayıcı Anlatım	80
Tartışmacı Anlatım	82
Yazma Eğitimi Etkinlik Örnekleri	83
Örnek Çalışma Kağıdı	89
Metin Örneği Alınan Eserler	90
Kaynaklar	90

4. BÖLÜM

KONUŞMA EğİTİMİ

Prof. Dr. Osman Gündüz

(ss. 93-133)

Güzel ve Etkili Konuşmanın İnsan Yaşamındaki Yeri ve Önemi	93
Doğru ve Etkili Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi İçin Kullanılan Yöntem ve Teknikler	96
Diksiyon ve Önemi	96
Sesin Eğitimi Nasıl Gerçekleştirilir?	97
İyi Bir Seste Bulunması Gereken Özellikler	97
Ses Kalitesini Geliştirmenin Yolları	98
Beden Dili	101
Konuşmada Beden Dilini Kullanma	101

Karşılıklı Konuşma Sırasında Şu Davranış ve Hareketleri Yapınız	103
Tedirginlik ve Güvensizlik Anında Yapılan Hareketler	103
Türkçenin Doğru Söylenişinde Önemli Olan Hususlar	105
Konuşma Yanlışları	105
Doğru İmla	106
Doğru Vurgu	107
Doğru Tonlama	109
Sesli Okuma Çalışmaları	110
Sesli Okuma	110
Heyecanın Kontrolü	110
Özel Günler İçin Konuşma Hazırlama	111
Hazırlık	111
Topluluk Karşısında Konuşma	115
Kürsüye Çıkmadan Önce Yapılacak İşler	115
Konuşmanın Planlanması	116
Plan Yapılırken Şu Çalışmalar da Dikkate Alınmalıdır	116
Örnek Bir Konuşma Planı	117
Konuşmayı Etkili Kılan Unsurlar	119
Konuşma Yöntemleri	121
Niteliklerine Göre Konuşma Çeşitleri	122
Karşılıklı Konuşmalar	123
Konferans	125
Sınıf İçi Etkinlikleri	126
Öykü/Olay Anlatma	126
Kitap Tanıtma	126
Fıkra Anlatma	127
Tanışma, Tanıtma ve Takdim	127
Dramatizasyon	127
Tartışmalı Konuşmalar	128
Tartışma	128
Münazara	129
Açık Oturum	130
Panel	130
Forum	131
Sempozyum/Bilgi Şöleni	131
Konuşma Yanlışları	132
Kaynaklar	133

5. BÖLÜM
DİNLEME EĞİTİMİ

Doç. Dr. Suat Ungan
(ss. 135-161)

Giriş.....	135
Dinleme Kavramı	136
Dinlemeyi Etkili Kılan Unsurlar.....	139
Dinlemenin Önemi	140
Dinleme - İşitme	141
Dinleme İzleme	141
Dinleme Türleri	142
Etkili Dinleme ve Türleri	142
Gönüllü Dinleme	142
Stratejik Dinleme	142
Amaçlı Dinleme	143
Haz Almak İçin Dinleme	143
Eleştirel Dinleme	143
Etkisiz Dinleme Türleri	143
Gönülsüz Dinleme	144
Antipatik Dinleme	144
Yüzeysel Dinleme	144
Görünüşte Dinleme	144
Dinleme Eğitimi	144
Dinleme Üzerine Yanlış Kanılar.....	146
Dinleme Becerisinin Geliştirilmesi	147
Dinleme Stratejisi Geliştirme	149
İyi Bir Dinleyici Olmak İçin Yapılması Gerekenler.....	151
Millî Eğitim Müfredatında Dinleme / İzleme ile İlgili Etkinlikler	151
Dinleme Becerinizi Nasıl Ölçersiniz?.....	154
Dinleme ile İlgili Etkinlik Örnekleri.....	155
Kaynaklar	160

6. BÖLÜM

GÖRSEL OKUMA ve SUNU

Prof. Dr. Hayati Akyol
(ss. 163-192)

Giriş	163
Hiper-Metin/Medya	164
Görsel Uzamsal Öğrenciler	165
Görsel Okuryazarlığın Parametreleri	166
Görsel Okuryazarlık ve Çocuklar	167
Görsel Okuma ve Görsel Okuyucu	169
Görsellerin Unsurları	173
Görsel Okuryazarlığın Yararları ve Öğretim Ortamında Kullanılışı	177
Görsel Organize Ediciler	179
Görsel Okuryazarlığı Değerlendirme	184
Diyagramlar	184
Ağaç Diyagramı	186
Akış Şemaları	187
Hikâye Panosu	188
Bilgiyi Yeniden Şekillendirme	190
Kaynaklar	191

7. BÖLÜM

KELİME HAZİNESİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Prof. Dr. Hayati Akyol – Doç. Dr. Turan Temur
(ss. 193-229)

Öğrenme Deneyimi	193
Kelime Hazinesi ve Önemi	195
Kelime Hazinesi Araştırmaları	198
Çocuklarda Kelime Bilgisi ve Gelişimi	199
Kelime Bilgisini Ölçme	202
Kelime Öğretimiyle İlgili Yöntem ve Etkinlikler	203
Kelime Anlamını Bulma Stratejisi	205
Bağımsız Öğrenme	207
Formal Alıştırmalar	208
Fonksiyonel Alıştırmalar	208

Ezberleme	208
Kelime Öğretimi ve Programı	210
Kavramlar ve Kelime Anlamları	210
Farklı Anlamları Olan Kelimeler	210
Biçim Birim Analizi	211
Eş Anlamlı Kelimeler	211
Zıt Anlamlı Kelimeler	211
Kelimelerin Kaynağı (Etimolojisi)	212
Mecazi Kullanım	212
İlköğretim Programlarında Kelime Öğretimi	213
Kelime Hazinesini Geliştirmeye Dönük Kazanımlar	213
Öğrenme-Öğretme Sürecinde Kelime Hazinesi	214
Uygun Kelimeler	216
Kısaltmalar ve İşlevler	217
Deyimler ve Atasözleri	217
Kelimeler ve Anlam İlişkileri	218
Yanlış Kullanılan Kelimeler	218
Kelime ve Resim Eşleştirme	219
Farklı Kelime	219
Çağrışım	220
Cümleleri Tamamlama	220
Karşıt Anlam	221
Cümle Tamamlama	221
Cümle Kur Cümle Yaz	222
Kelime Duvarı	222
Piramit	223
Tematik Kelimeler	224
Karışık Kelimeler	225
Kelime Bulmaca	226
Kaynaklar	228

8. BÖLÜM

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE METİN BİLGİSİ

Doç. Dr. Eyyüp Coşkun

(ss. 231-283)

Metin Kavramı ve Metin Dilbilim	231
Metinsellik Ölçütleri	233
Bağdaşıklık (Cohesion)	234
Tutarlılık (Coherence)	234
Amaçlılık (Intentionality)	235
İkna Edicilik (Kabul Edilebilirlik-Acceptibility)	235
Bilgilendiricilik (Informativity)	237
Duruma Uygun Olma (Situationality)	237
Metinler Arasılık (Intertextuality)	237
Metin Yapısı Kavramı	239
Küçük Yapı (Micro Structure)	239
Büyük Yapı (Macro Structure)	239
Üst Yapı (Super Structure)	239
Bağdaşıklık	240
Gönderim	240
Eksiltili Anlatım	241
Değiştirim	241
Bağlama Ögeleri	242
Kelime Bağdaşıklığı	243
Metin Tutarlılığı	245
Tutarlılık Kavramı	245
Bağdaşıklık ve Tutarlılık Arasındaki İlişki	249
Metin Türü ve Tutarlılık Arasındaki İlişki	251
Türlerine Göre Metin Yapıları	251
Öyküleyici Metinlerin Yapısı	252
Bilgilendirici Metinlerin Yapısı	258
Dil Eğitiminde Metin Bilgisinden Yararlanma	259
Öğrenci Metinlerinde Bağdaşıklıkla İlgili Sorunlar	261
Öğrenci Metinlerinde Tutarlılıkla İlgili Sorunlar	264
Öğrenci Metinlerinde Metin Elementleriyle İlgili Sorunlar	274
Kaynaklar	277
EK-1: Öyküleyici Anlatım Tutarlılık Değerlendirme Ölçeği	281
EK-2: Hikâye Elementleri Değerlendirme Ölçeği	282

9. BÖLÜM

DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Doç. Dr. Adnan Karadüz

(ss. 285-318)

Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme	285
Dil	291
Dil Bilgisi Öğretiminin Temel Yaklaşımları	294
Türkçe Programında Dil Bilgisi Öğretimi	302
Dil Bilgisi Öğretiminin Bölümleri.....	303
Ses Bilgisi Öğretimi.....	303
Bıçım Bilgisi Öğretimi: Ekler.....	304
Sözcük Bilgisi Öğretimi	305
Dil Bilgisi Öğretiminin Amaç ve Kazanımları	307
Kelimenin Yapı Özellikleriyle İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama	307
Kelime Türleriyle İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama	307
Kelime Türleriyle İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama	308
Fiillerin Yapı Özellikleriyle İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama	308
Fiil Kiplerinde Zaman ve Anlam Kaymasıyla İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama	308
Ek Fiille İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama	309
Zaman ve Kip Çekimlerindeki Birleşik Yapıların Özellikleriyle İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama	309
Fiilimsiler ile İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama	309
Cümleyle İlgili Bilgi ve Kuralları Kavrama ve Uygulama	309
Anlatım Bozukluklarını Belirleme ve Düzeltme	310
Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Uygulama Örnekleri	310
Kaynaklar	317

10. BÖLÜM
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE TEKNOLOJİ VE
MATERYAL KULLANIMI

Yrd. Doç. Dr. Esin Şahin – Doç. Dr. Abdullah Şahin
(ss. 319-348)

Öğretim Teknolojileri ve Materyallerinin Öğrenme-Öğretme Sürecinde Kullanımı ve Yeri	320
Öğretim Teknolojileri ve Materyallerinin Temel Kavramları	323
Öğretim Teknolojileri ve Materyallerinin Tarihsel Gelişimi	324
Türkçe Öğretiminde Kullanılabilecek Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	326
Ders Kitapları	326
Kaynak Eserler	327
Yazı Tahtaları	327
Televizyon ve Kapalı Devre Televizyon	327
Video/VCD/DVD	328
Radyo	328
Kasetçalar	328
Kamera	328
Tepegöz	329
Film Şeridi Projektörü	329
Slayt (Dia) Projektör	329
Fotokopili Tepegöz	329
Episkop (Opak) Projektör	329
Projeksiyon Makinesi	330
Bilgisayar	330
Eğitim Yazılımları	330
Görüntü Tarayıcı (Scanner)	332
Duvar Gazeteleri	332
Kavram Haritaları	333
Performans Değerlendirme Ölçeği	333
İnternet	334
Webquest	336
Weblog (Blog, Ağ günlüğü)	337
Forum	338

Uzaktan Eğitim (Distance learning)	338
Teachertube	339
Slideshare	339
Türkçe Öğretim Programına Göre Dinlenecek/İzlenecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler	339
Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre Teknoloji ve Materyallerle İlgili Çalışma Kâğıdı ve Etkinlik Örnekleri	340
Çalışma Kâğıdı Örnekleri	341
Kaynaklar	347

11. BÖLÜM

TÜRKÇE EĞİTİMİNDE DRAMA

Yrd. Doç. Dr. Tacettin Şimşek

(ss. 349-376)

Oyundan Dramaya	349
Türkçe Eğitiminde Drama	351
Okuma Tiyatrosu	354
Okul Tiyatrosu	354
Öykü Yazma Çalışmaları	356
Dil Alıştırmaları.....	357
Masal Tamamlama	360
Dize Kurma	362
Şiir Tamamlama	362
Deyim ve Atasözlerini Canlandırma.....	363
Temel Dil Becerileri İçin Kurgulanmış Drama Örnekleri	364
Kardan Ağaç	364
Ne Kâğıt Ne Hikâye	365
Biri Ek Biri Bağlaç.....	367
Her Deyimin Bir Öyküsü Var	368
Zarf Oyunu	370
Kaynaklar	375

12. BÖLÜM

HIZLI OKUMA NEDİR?

Prof. Dr. Ahmet Kırkkılıç
(ss. 377-430)

Hızlı Okuma Nedir?	377
Hızlı Okumanın Ortaya Çıkışı	378
Hızlı Okumanın Gerekliği	378
Etkili ve Hızlı Okumanın Temel Hedefleri	379
Okuma Hızının Ölçümü	379
Kavramanın Ölçümü	380
Hızlı Okumanın Engelleri	380
Hızlı Okumanın Faydaları	387
Okumaya Hazırlık	391
Hızlı Okuma	396
Okuma Teknikleri	401
Kitap Okuma	403
Hızlı Okuma Nasıl Kazanılır	404
Sonuç	404
Günlük Türünün Ayırıcı Özellikleri	405
Dil Sorununun Çözümüne İlişkin Bir Rapor Örneği	408
Günlük	411
Kültür	414
Bir Siyasî Mektup	417
Ben Ne Biçim Adamım?	420
Eskici	423
Forsa	425
Anlam Pekiştireci Olarak Aruz Vezni	426
Eski Zor Değil, Zorluklardan Kaçmamak Lazım	428
Halk Şairleri de Aruza Rağbet Etiler	429
Alıştırma Sorularının Cevapları	430

13. BÖLÜM

TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Doç. Dr. Turan Temur

(ss. 431-476)

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programları	432
Öğretim Programına Genel Bakış	432
Yaklaşım ve Vizyon	433
İlköğretim Programlarının Yapısı	433
Genel Amaçlar	434
1.-5. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının Genel Amaçları	434
6.-8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programının Genel Amaçları	435
Temel Beceriler	435
Öğrenme Alanları	435
Dinleme	436
Konuşma	436
Okuma	437
Yazma	437
Görsel Okuma ve Görsel Sunu	438
Dil Bilgisi	438
Kazanımlar	439
Etkinlikler	440
Ders Kitaplarında Yeni Yapılanma: Temalar	441
Öğrenme ve Öğretme Süreci (1.-5. sınıflar)	442
Öğrenme ve Öğretme Süreci (6-8. sınıflar)	457
Kaynaklar	476

14. BÖLÜM
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Ali Göçer

(ss. 477-551)

Ölçme ve Değerlendirmenin Kapsamı ve Programdaki Yeri	477
Ölçme - Değerlendirmenin Önemi ve Gerekliği	481
Bir Ölçme Aracında Bulunması Gereken Özellikler	481
Geçerlik	481
Güvenirlilik	482
Kullanışlık	482
Objektiflik	483
Ayırt Edicilik	483
Örnekleyicilik	483
Öğretmenlerin Okullarda Uymaları Gereken Ölçme ve Değerlendirme İlkeleri	484
Ölçme ve Değerlendirme Çalışmalarının Planlanması ve Yürütülmesi	485
Süreç Değerlendirme	485
Süreçte Öğrenci Performansının Belirlenmesi.....	488
Performans Belirlemeye Yönelik Çalışmalar	490
Ders ve Etkinliklere Katılım / Ders İçi Performans	490
Performans Görevi.....	491
Proje Çalışmaları	492
Sürece Yönelik Öğrenci Performansını Belirlemede Kullanılabilecek Değerlendirme Araçları	494
Gözlemler / Öğretmen Gözlem Defteri.....	494
Öğrenci Ürün Dosyası (Portfolyo)	495
Dereceli Puanlama Anahtarları	497
Kontrol Listeleri.....	498
Kavram Haritaları	498
Çalışma Yaprakları	499
Öğrencilerin Değerlendirme Sürecine Katılması ve Öğrenci Görüşünü Yansıtması Açısından Kullanılabilecek Değerlendirme Araçları	499
Öz Değerlendirme.....	499
Akran Değerlendirme	500
Grup Değerlendirme	501
Anekdot Kayıtları	501
Görüşme (Mülakat).....	501
Tutum Ölçeği.....	502

Sonuç Değerlendirme	502
Klasik Yazılı Sınav	502
Sonuçların Duyurulması	509
Öğretmen Not Çizelgesi, Öğrenci Gelişim Raporu ve Öğrenci Karnesi	510
Kişisel ve Sosyal Beceriler	510
Bir Dersin Dönem / Yılı Sonu Puan ve Notu.....	511
Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi.....	511
İlk ve Ortaokullarda Öğrencilere Verilecek Puanların Not Değeri ve Derecesi	512
SBS - Seviye Belirleme Sınavı.....	513
Kaynaklar	516

EKLER

İlkokul ve Ortaokul Türkçe Öğretiminde Kullanılabilecek Ölçme ve Değerlendirme Araçları	520
Örnek Ölçme ve Değerlendirme Takvimi.....	521
Anlama Öğrenme Alanı Okuma Becerisi	528
Anlama Öğrenme Alanı Dinleme Becerisi	529
Anlatma Öğrenme Alanı Konuşma Becerisi.....	530
Anlatma Öğrenme Alanı Yazma Becerisi.....	531
Öğrenme Alanlarıyla İlgili Becerilere Yönelik Öğrenci Davranışlarını Gözlem Formu	532
Dönemlik Öğrenci Dil Değerlendirme Formu.....	534
Öğrenci Gözlem Formu	535
Öğrenci Ürün Dosyası İçerik Örneği.....	537
Öğrenci Ürün Dosyası Değerlendirme Ölçeği I.....	539
Öğrenci Ürün Dosyası Değerlendirme Ölçeği II	540
Yazılı Anlatım Değerlendirme Ölçeği.....	541
Grup Gözlem Değerlendirme Formu.....	542
Proje Değerlendirme Formu	543
Dereceli Puanlama Anahtarı I.....	544
Dereceli Puanlama Anahtarı II	545
Derecelendirme Ölçeği (Sunum Çalışması).....	546
Örnek Öz Değerlendirme Formu I.....	547
Örnek Öz Değerlendirme Formu II (Hikâye Anlatımı)	548
Grup Öz Değerlendirme Formu.....	549
Akran Değerlendirme Formu.....	550
Türkçe Dersi Tutum Ölçeği.....	551

1. Bölüm

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

*Doç. Dr. Eyyüp COŞKUN**

Türkçe öğretiminin günümüzde ulaştığı noktayı sağlıklı biçimde değerlendirebilmek için ana dili eğitimi çerçevesinde geçmişte yapılan çalışmalar hakkında bilgi sahibi olmak yararlı olacaktır. Bu amaçla kitabın bu bölümünde geçmişten günümüze kadar Türkçe öğretiminin gelişimi değerlendirilmiştir. İlk olarak Cumhuriyet öncesi dönemde Türkçe öğretimi ile ilgili görüş ve uygulamalar anlatılmış; ikinci olarak Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar olan süreçte hazırlanan Türkçe dersi öğretim programları değerlendirilmiştir.

1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türkçe Öğretimi ile İlgili Çalışmalar

Türkçe öğretimi alanında yazılan ilk eser, Kaşgarlı Mahmut'un 11. yüzyılda yazdığı *Divanü Lügâti't-Türk* adlı kitabı olarak bilinmektedir. Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan bu eserde Türk diliyle birlikte Türk kültürünün öğretimi de esas alınmış, öğretimde tümevarımcı bir yöntem izlenmiştir (Onan, 2003: 425-446). Ansiklopedik bir sözlük niteliğinde olan bu kitapta kelimelerin söz kalıpları ve metinler içerisinde öğretilmesi yoluna gidilmiştir.

Yaşayan ve konuşulan bir dil olarak Türkçenin öğretimi binlerce yıldır sürmektedir. Fakat Türkçenin eğitim kurumlarında, ana dili eğitimi çerçevesinde, bir ders konusu olarak ele alınışı ve bu alanda yöntemlerin tartışılmaya başlanması 19. yüzyılda gerçekleşmiştir. Tanzimat yıllarına kadar Türkçenin eğitimi ile ilgili özel bir programa yer verilmediği görülmektedir (Temizyürek ve Balcı, 2006: 2)

* Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Osmanlı Devleti'nde temel eğitim, en yaygın eğitim kurumu olan sıbyan mekteplerinde verilmekteydi. Sıbyan mekteplerinde bireysel bir eğitim uygulanırdı. Ders esnasında öğrenciler sırayla öğretmenin önüne gelir, çalıştığı yeri öğretmenle okurdu. Belirlenmiş bir programın bulunmadığı sıbyan mekteplerinde, dersler daha çok öğretmenin isteğine göre şekilleniyordu. Sıbyan mekteplerinde temel hedef çocukların Kur'an okumayı öğrenmeleri, bazı sureleri ezberlemeleri, temel dini kaideleri ve ahlaki değerleri öğrenmeleriydi. Bu bakımdan çocuklar, okumaya Kur'an'dan başlar ve Arap alfabesini öğrenirlerdi. Okumaya geçildikten sonra "Subha-i Sıbyan" ve "Tuhfe-i Vehbî" gibi çocukların anlama düzeylerine ve zevkine uygun olmayan manzum lügatler okutulurdu (Koçer, 1991: 8).

Sıbyan mekteplerinde okuma öğretilirken Arap alfabesinin kullanılması, Türkçede kullanılıp Arapçada bulunmayan p, ç, g ... gibi harflerin öğretilmesini engelliyordu. Sıbyan mekteplerinde ilk okuma öğretimine harflerin ezberletilmesinden başlanıyor; harften heceye; heceden kelimeye; kelimedenden cümleye gidilmesi amaçlanıyordu. Harflerin öğretilmesinde bazı benzetmelere başvurulur ve bunlar tekerleme şeklinde ezberletilirdi. Ayrıca harfler sesleriyle değil isimleriyle öğretilirdi: *me* yerine *mim*, *ne* yerine *nun*, *ka* yerine *kaf* gibi. Harfler alfabe sırasına göre iyice ezberletildikten sonra hareketlerle okunuşuna geçilirdi: *elif üstün e, be esre bi, te ötre tü, ...* gibi (Göğüş, 1970: 123–154). Heceler bu seslendirmelerle oluşturulurdu. Ortaya çıkan heceler çocukların ilgisini çekmeyecek, anlamsız örneklerden oluşurdu.

Sıbyan mekteplerinde okuma ve yazma faaliyetleri birbirlerinden ayrı düşünülürdü. Öğrenci, önce okumayı öğrenir, yazmaya sonra geçerdi. Hangi öğrencinin yazmaya ne zaman geçeceğini öğretmen takdir ederdi. Sabit bir süresi olmayan bu okullardaki öğrencilerin çoğu okumayı öğrendikten sonra yazmaya başlamadan okulu bırakırdı.

Yazma eğitimine de okuma eğitimindeki gibi harflerden başlanıyordu. Yazı için önceleri taş tahta ve üzerine iz bırakabilen, kül rengi bir kalem kullanılırdı. Öğrenci bu tahta üzerine yazar yazar silirdi. Kâğıt, sıbyan mekteplerine çok sonradan girmiştir (Göğüş, 1970: 123–154). Bu durum, yazma öğretiminin gelişmesine yol açıyordu.

Yukarıda belirtilen niteliklerden dolayı sıbyan mekteplerindeki ilk okuma ve yazma öğretiminin çağdaş ölçülere göre birçok eksikliğini bulunduğunu söyleyebiliriz. 8 Nisan 1847'de eğitimdeki aksaklıkları gidermek ve eğitimi daha verimli hâle getirmek için sıbyan mekteplerine bir talimatname¹ gönderilmiştir (Koçer, 1991: 58; Akyüz, 1999: 140). Dönemi açısından çok önemli yenilikler

¹ Bu Talimat'ın tam adı "Etfalin Talim ve Tedris ve Terbiyelerini Ne Vechile İcra Eylemeleri Lazım Geldiğine Dair Sıbyan Mekatibi Hacerleri Efendilere İta Olunacak Talimat"tır.

getiren ve kısmen uygulanabilen bu Talimat'a göre sıbyan mekteplerinde eksik kalan yazı eğitimine özel önem verilmiştir (Şahbaz, 2005). Bu Talimat'ta okuma yazma öğretiminde heceleme ve harflerin birleşme şekillerinin gösterilmesi isteniyordu. Talimat'ta padişah tarafından bütün okullara siyah taş tahta gönderileceği ve öğrencilerin kâğıt üzerine yazmak için divit, iki kamış kalem, mürekkep hokkası taşımaları gerektiği belirtiliyordu (Akyüz, 1999: 141)

Dr. Rüştü, 1857'de yazdığı *Nuhbet'ül-Etfal* adlı eserde ilk defa Türkçe sesleri de içeren bir alfabe geliştirmiştir. Geleneksel okuma yöntemini değiştirmeyi amaçlayan bu kitapta okuma ve yazmanın birlikte yürütülmesi, yazma öğretimine özel önem verilmesi, okuma öğretiminin "*usul-i tehecci*"ye (heceleme yöntemine) dayanması, okuma öğretimine yardımcı olmak üzere cümleler, hikâyeler ve şiirlerin bol bol kullanılması dikkat çekicidir. Bu yeniliklere rağmen, eserde dört yazı çeşidinin bir arada verilmesinin esas alınması, kullanılan metinlerin çocukların seviyesinin çok üstünde olması gibi olumsuzluklar da bulunmaktadır (Göğüş, 1970).

Türk eğitim tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı olan 1869 tarihli *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*'nde okuma-yazma öğretiminden bahsedilirken "*usul-i cedide vechile elifba, yazı talimi*" (yeni yöntemle alfabe, yazı öğretimi) yapılması istenmekte, böylece yüzyıllardır uygulanan yöntemlerin dışında yeni yöntemlerin kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır (İhsanoğlu, 1992). Bu nizamnamede bahsi geçen "*usul-i cedid*" o döneme damgasını vuran önemli bir eğitim akımıdır. Bu akımın en önemli temsilcisi olan Selim Sabit Efendi, 1874'te yazdığı *Rehnumâ-yı Muallimin* (Öğretmenlerin Kılavuzu) adlı eserinde Türkçe okuma, yazma öğretimine önemli ölçüde yer ayırmış ve o dönem için oldukça önemli değişiklikler önermiştir (Göğüş, 1970; Temizyürek, 1999). Bu çalışmadan sonra Türkçe öğretimini konu alan birçok eser yazılmıştır. Bu eserlerde daha çok ilk okuma yazma öğretimi üzerinde durulmuştur.

Osmanlı eğitim kurumlarında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'ne kadar okulların belli bir programı yoktu. Derslerde ne okutulacağı, okulların açılış fermanlarında genel olarak belirtilirdi. İlk defa bu nizamname ile okullara öğretim programı yapılması sağlanmıştır. Nizamname'de kızların 6-10, erkeklerin, 7-11 yaşları arasında mektebe devamlarının zorunlu olduğu belirtilmiş, bu hüküm 1876'da Kanun-ı Esasi'de de yer almıştır (Akyüz, 1999: 142).

Nizamname'de dikkatimizi çeken noktalardan biri de ana dili bilincinin oluşmaya başladığının görülmesidir. Nizamname'nin gerekçe kısmında, "*Bir milletin eğitimde ilerleme sağlamasını, kendi dilinde eğitim öğretim yapmasında aramak gerekir; bir topluma yabancı dille bilim ve sanatta ilerleme yolunu göstermek zordur.*" denilerek eğitimde ana dilini kullanmanın önemi üzerinde durulmuştur. Bu dönemde, dilin öğretimdeki öneminin yanında, sadeleşmenin de önemi anlaşılmaya başlanmıştır (Akyüz, 1999: 138).

Tanzimat döneminden Cumhuriyet dönemine kadar eğitim sisteminde ana dili eğitimine önemli bir yer ayrıldığı görülmektedir. Fakat bu dönemdeki programlarda dil becerilerinin hangi yöntem ve araçlarla geliştirileceği konusunda ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. Özellikle bugünkü anlamda çocuk edebiyatı ürünlerinin bulunmaması derslerin zenginleştirilmesini güçleştirmiştir (Göğüş, 1970). Programlarda okumaya ve dil bilgisine ağırlık verildiği, özellikle yazma becerisinin ihmal edildiği ve yazma çalışmalarında içerikten çok şekle önem verildiği görülmektedir. Okuma çalışmalarında serbest okumaya yer verilmemiş olması da en önemli eksiklerden biridir.

1.2. 1923-1981 Yılları Arasında Türkçe Öğretimi Programları

Cumhuriyetin başlangıcından 1981'e kadar hazırlanan programları Türkçe dersi açısından genel olarak ikiye ayırabiliriz:

a) **İlköğretim Birinci Kademe Programları** (1924, 1926, 1930, 1936, 1948, 1968 yıllarında hazırlanan İlkokul Programları),

b) **İlköğretim İkinci Kademe Programları** (1924, 1929, 1938, 1949 Ortaokul Programları).

1981 yılında hazırlanan “*Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*” (MEB, 1981) ise ilköğretim birinci ve ikinci kademe (1-8. sınıflar) Türkçe derslerini bir bütün olarak ele alan müstakil bir programdır. Aşağıdaki bölümde ilk önce ilköğretim birinci ve ikinci kademe programları, daha sonra “*Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı*” (1981) kısaca değerlendirilecektir.

1.2.1. İlköğretim Birinci Kademe Programları

1924 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı

II. Heyet-i İlmiye tarafından hazırlanan “*İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı*” Cumhuriyet tarihinin ilk programıdır. Uygulandığı tarihlerde Arap alfabesi kullanıldığı için bu programda, okuma ve yazma öğretimi Arap alfabesiyle öğrenmeye dayalı olarak düzenlenmiştir. Programda birinci sınıflar için hazırlanan bölüm ile iki, üç, dört ve beşinci sınıflar için hazırlanan bölüm ayrı ayrı düzenlenmiştir. İlk okuma öğretiminde öğretmenler, ses (usul-i savtî) veya kelime yöntemini kullanma konusunda serbest bırakılmıştır. Diğer dört sınıf için belirlenen konular “Kıraat, İnşad, Tahrir, İmla ve Sarf” başlıkları altında toplanmıştır. Bu başlıkların içeriği kısaca açıklanmıştır (Özbay, 2006: 41). Programda dil bilgisinin üçüncü sınıfta uygulamalı çalışmalarla sadece sözlü olarak

ve öğrencilere bir fikir verecek kadar öğretilmesi esas alınmıştır. Dil bilgisinin tam olarak öğretilmeye başlanması 4. sınıfa bırakılmıştır.

3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu ile Tanzimat döneminde başlayıp Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar devam eden eğitim ve öğretimdeki ikilik ortadan kaldırılmış, ülkedeki tüm eğitim kurumları Maarif Vekâletine bağlanmıştır (Temizyürek, 2001). Böylece, eğitim kurumlarında Arapça ve Farsça ile öğretime son verilmiş, eğitim ve bilim dili olarak Türkçe kabul edilmiştir.

1926 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı

Cumhuriyet döneminde Türkçe dersi programına yönelik ilk çalışmalardan biri 1924'teki "Elifba Kongresi"dir. Bu kongrede, ilk okuma yazma öğretiminde o tarihe kadar hâkim olan "usul-i savtî" (ses yöntemi) yerine "kelime usulü ile elifba" (kelime yöntemi ile alfabe) öğretimi tavsiye edilmiştir. Bu kongrede okuma-yazma öğretiminde anlamlı hece ve kelimelerden yola çıkılması gerektiği vurgulanmış, sözcük yönteminin batılı ülkelerdeki uygulamalarından örnekler verilmiştir.

1926 programında ise alfabe (elifba) öğretiminde dört yöntemden bahsedilmiştir. Bu yöntemler:

- Tesmiye Usulü (Harfleri İsimleriyle Öğretme Yöntemi; elif, be, cim, dal... gibi),
- Savtî Usul (Ses Yöntemi),
- Kelime Usulü (Kelime Yöntemi),
- Muhtelit Usul (Karma Yöntem; savtî usul ile kelime usulünün bir arada uygulanması)

Programda öğretmenler bu dört yöntemden istedikleri birini seçmede özgür bırakılmıştır.

1924 programına göre daha ayrıntılı hazırlanan 1926 programında en önemli yenilik, Türkçe dersinin genel hedeflerinin ve okuma, yazma, ezber ve inşaat, imla, kavaid (dil bilgisi) gibi öğrenme alanlarının her biri için kazanımların belirtilmiş olmasıdır.

Bu programda "İlk mekteplerde her ne kadar Türkçe dersi, elifba, kıraat, inşaat, temsil, imla, tahrir, sarf ve yazı gibi kısımlara ayrılmakta ise de bunların her biri müstakil birer ders değildir. Heyet-i mecmuası bir küll (bütün) teşkil eder." denilmektedir. Ancak bu bütünlük anlayışı savunulurken alt başlıklar için bağımsız ders saatlerinin konulması bir çelişki doğurmaktadır (Özbay, 2006: 43).

1926 programı, ana dili eğitiminde daha sonraki programların temelini oluşturmuştur (Göğüş, 1970).

1930 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı

1928 yılında yapılan alfabe değişikliği ile yurt çapında bir ilk okuma ve yazma seferberliğine girişilmiştir. Alfabe değişikliği sonrasında 1930'da, 1926 programı bazı değişikliklerle yeniden yayımlanmıştır. 1926 programındaki Arap alfabesinin öğretimi ile ilgili "Elifba" bölümü yeni programda "Alfabe" olarak değiştirilmiştir. "Kavaid" başlığı da "Gramer" şeklinde değiştirilmiştir.

1930 programındaki önemli değişikliklerden biri de programda "El yazısı" bölümünün yer almasıdır. Bu bölümde Arap harflerinin yerine Latin harflerinin el yazısı ile öğretilmesi amaçlanmıştır.

1936 İlkokul Türkçe Programı

1936 yılında hazırlanan *İlkokul Türkçe Programı*'nda, okuma yazma öğretiminin basit kelimelerden başlayarak gerçekleştirilmesi kabul edilmiştir (Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000). Bu programda, eğri çizgileri az olduğu için önce büyük harflerin öğretilmesi, el yazısı olarak da dik, yuvarlak, çıkıntıları gövde uzunluğunda olan temel yazı biçimi benimsenmiştir (Göğüş, 1970). 1936 programında 1924 ve 1926 ilkokul programlarında ayrı ayrı yer alan *Kıraat (Okuma)*, *İnşaat, Kitabet (Yazılı Anlatım)*, *Sarf ve Nahiv (Dil Bilgisi)*, *İmla (Yazım)* gibi dersler Türkçe başlığı altında tek ders olarak birleştirilmiştir (Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000).

1948 İlkokul Türkçe Programı

1948 yılında hazırlanan ve 1948–1949 öğretim yılında hayata geçirilen İlkokul Türkçe Programı 20 yıl boyunca uygulanmıştır. Bu programda, Türkçe dersinin özel amaçlarının her sınıf için ayrı ayrı belirtilmiş olması önemli bir gelişmedir. Bu programa göre ilkokullardaki Türkçe derslerinin sayısı haftalık olarak şu şekilde belirlenmiştir: Birinci sınıfta 10 saat; ikinci ve üçüncü sınıfta 7'şer saat; dördüncü ve beşinci sınıfta 6'şar saat.

1936 programında okuma yazma öğretimine basit kelimelerden başlanması esas alınmışken 1948 programında basit cümlelerden başlanması, daha sonra cümlelerin kelimelere, kelimelerin hecelere, hecelerin ise harflere bölünmesini esas alan bir öğretim yöntemi benimsenmiştir. 1948 İlkokul Türkçe Programı'nda bitişik el yazısı konusunda açıklamalara yer verilmiş ve eğik el yazısı örnekleri verilmiştir (Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000).

1968 İlkokul Türkçe Programı

1962 yılında taslak bir ilkokul programı hazırlanmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu, bu taslak programın 5 yıl boyunca pilot uygulamalarının yapılarak geliştirilmesini kararlaştırmıştır. Bu programın, pilot uygulaması 1962–1963 öğretim